
Szczecin-Podzamcze , kw. 5, woj. zachodniopomorskie, AZP 30-05/28

Informator Archeologiczny : badania 34, 214-215

2000

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

W trakcie prac przebadaniu podlegała średniowieczna zabudowa mieszkalna oraz wczesnośredniowieczne umocnienia obronne – północny odcinek wału obronnego otaczającego podgródzie. Wykopy obejmowały jądro wału i nawarstwienia na jego wewnętrznym skłonie dochodzące do 7 m miąższości. Wyróżniono 3 fazy rozbudowy umocnień.

Faza I. Datowana na początek XI w. W tym czasie wał miał formę nasypu glinianego o miąższości około 2,90 m posadowionego na warstwach namuliskowych.

Faza II. Datowana na okres około połowy XI w. Na szczycie starszego wału nadbudowano jądro drewniano-gliniane z zastosowaniem konstrukcji przekładowej i oblepiono je warstwami gliny i próchnicy z mierzwą, licując nie licznymi belkami na stoku. Prawdopodobna szerokość wału u podstawy wynosiłaby 10-11 m. U podnóża wewnętrznego zlokalizowano 2 budynki mieszkalne o konstrukcji plecionkowej i zrębowej. Konstrukcje wału noszą ślady pożaru.

Faza III. Pod koniec lat 80. XI w. przystąpiono do odbudowy i poszerzenia umocnień obronnych. Nastąpiła zmiana konstrukcji wału. Jądro wykonano z gliny oblicowanej belkami ułożonymi równolegle do przebiegu wału, między którymi umieszczono krótkie beleczki jednostronnie zaostrome i wbijające się w jądro. Do tych konstrukcji dostawiono skrzynie o konstrukcji zrębowej. Wypełniono je gliną, próchnicą z mierzwą i kamieniami. Wał tej fazy egzystował do początków XIII w. W tym okresie został kilkakrotnie spalony i odbudowywany, co jest widoczne w naprawach konstrukcji i w nawarstwieńiach. Te fakty stanowiły podstawę do wydzielenia kilku podfaz: 1 – lata 80. XI w., 2 – XI/XII w., 3 – koniec lat 40., pocz. 50. XII w., 4 – od końca lat 60. do 80. XII w., 5 – koniec XII w./przełom XIII w. W jednej z najmłodszych skrzyń znaleziono migdałowatą tarczę normandzką malowaną żółto-czerwono-czarnym ornamentem oraz grocik żelazny.

W początkach XIII w. wał uległ zniszczeniu, a teren zajęto pod budownictwo mieszkalne wzniesione w technice zrębowej. Odślonięto 2 budynki. Pierwszy powstał po 1216 r. i z nim wiąże się wymoszczenie, którego częścią była dębanka z zaciosami na krawędziach do umocowania desek burty rozłożonych i wtórnie wykorzystanych do wyłożenia terenu. Drugi budynek z zachowaną podłogą z dębowych dranic powstał po 1232 r.

Z początkiem lat 40. XIII w. domy zrębowe ustąpiły miejsca dużemu budynkowi zbudowanemu w konstrukcji ramowo-słupowej ze ścianami wykonanymi z dranic – powstał po 1241 r. Początkowo był to dom dwuizbowy z podcieniem. Około 1265 r. został powiększony, a podcień obudowano dranicami, przez co uzyskał trzecią izbę.

Nawarstwienia związane z budynkami drewnianymi i wałem obronnym zostały w różnym stopniu zniszczone przez mur obronny, kamienice gotyckie oraz późniejsze przebudowy.

Materiały znajdują się w Pracowni Archeologicznej Zamku Książąt Pomorskich w Szczecinie.

Badania zostały zakończone.

SZCZECIN-Podzamcze,
kw. 5, woj. zachodniopomorskie,
AZP 30-05/28

- miasto wczesnośredniowieczne

Badania prowadzone przez mgr. Eugeniusza Wilgockiego (autor sprawozdania) przy współpracy mgr. Anny Uciechowskiej-Gawron oraz mgr. Izabeli Bobik, mgr. Romana Kamińskiego i mgr. Sławomira Słowińskiego (Pracownia Archeologiczna Zamku Książąt Pomorskich w Szczecinie). Finansowane przez Zachodniopomorskiego WKZ w Szczecinie i Spółdzielnię Mieszkaniową Podzamcze ze Szczecina. Piętnasty sezon badań.

Prace archeologiczne realizowane w wykopie nr VI na powierzchni około 300 m². Dokonano dokończenia eksploracji poziomego osadniczego nr LII. W dalszym ciągu główną osią komunikacyjną jest droga o szerokości 2 m biegnąca

w kierunku zachód-wschód, od ulicy Panieńskiej w stronę rynku warzywnego, o nawierzchni z grubych, szerokich dranic i belek, między które wrzucano duże ilości odpadów drewnianych. Stanowiła granicę między działkami północną i południową w młodszych poziomach osadniczych. Poziom osadniczy nr LII jest pozostałością po pożarze i brak jest na jego poziomie obiektów mieszkalnych.

Warstwa wyznaczająca poziom osadniczy nr LIII występuje na całej powierzchni wykopu, a w rozplanowaniu widać generalny podział na części północną i południową, z drogą-przejściem między nimi. Na obszarze działki północnej odsłonięto 2 stojące blisko siebie budynki mieszkalne wzniesione w konstrukcji zrębowej oraz 1 w konstrukcji plecionkowej. Są to budynki prostokątne, jednoizbowe z kilkoma poziomami klepisk i paleniskami zlokalizowanymi w pobliżu partii środkowej budynku. W obrębie budynku nr 213 znaleziono koryto drewniane. Podobne koryto znaleziono w warstwie, ale odwrócone do góry dnem. W obrębie budynku nr 214 znaleziono bardzo dużą prażnicę, co poświadcza gospodarczy charakter budynku. Na wschód od budynku zlokalizowano resztki drewnianego wymoszczenia podwórza. Na północ od budynków zlokalizowano pusty plac. Fragmenty płotów plecionkowych mogą być pozostałościami granicznymi poszczególnych parceli.

Zabudowa działki południowej była gęstsza. Odsłonięto tutaj pięć budynków wzniesionych w konstrukcji zrębowej. Wszystkie budynki były długotrwałe użytkowane, jednoizbowe (poza dwuizbowym budynkiem nr 219). Przejścia między domami i place przed nimi generalnie moszczono drewnem. W moszczeniach znajdowały się elementy wtórnie użyte ze starszych konstrukcji domów.

W poziomie osadniczym nr LIV następują pewne zmiany przestrzenne, mimo że dalej głównym ciągiem komunikacyjnym pozostaje wspomniana droga-przejście. Stwierdzono tu podział na 4 działki-zagrody. Na obszarze działki północno-wschodniej odsłonięto budynek mieszkalny, dwuizbowy o konstrukcji zrębowej oraz moszczone podwórko. Działka północno-zachodnia miała zapewne przeznaczenie produkcyjne, o czym mogą świadczyć duże owalne obiekty z wielowarstwowymi wypełniskami gliny i spalenizny. Na obszarze działki środkowej zarejestrowano budynek mieszkalny, budynek gospodarczy oraz palenisko wolno stojące. Na działce południowej zlokalizowano budynek dwuizbowy wzniesiony w konstrukcji zrębowej.

Generalnie należy stwierdzić, że budynki wznoszono z drewna kiepskiej jakości, przeważały olcha i buk, rzadko sosna i dąb. Często też w obrębie jednego budynku używano drewna różnych gatunków.

Wśród przedmiotów wydzielonych pozyskanych w trakcie eksploracji w warstwach LIII i LIV najliczniejszą grupę stanowią zabytki związane z działalnością szewską. Są to przede wszystkim skóry, zarówno wyroby, jak i odpady, szydła i igły. We wszystkich poziomach znaleziono również wiele drobnych przedmiotów codziennego użytku, narzędzia, ozdoby itp., a do najciekawszych należą: grzebień, płozy, raki, kamienne osełki, kabłąki okucia, noże. Do najciekawszych należy jednak zaliczyć żelazny topór bojowy typu wikińskiego, który można datować na X-XI w., oraz sierp i kosę, co niewątpliwie jest potwierdzeniem rolniczego charakteru zajęć ówczesnej ludności Szczecina.

Na podstawie datowania próbek dendrochronologicznych z poziomu osadniczego nr LV, który został odkryty tylko w partii stropowej, należy stwierdzić, iż poziomy LIII i LIV pochodzą z okresu po 988 r., czyli z przełomu X/XI w.

Badania będą kontynuowane.